

Laudáció a Bartók–Pásztory-díj átadása alkalmával

2004. március 25.

Szőnyi Erzsébetben nemzedékének egyik legsokoldalúbb muzsikusát, zeneszerzőjét, kisugárzó erejű személyiségét tisztelhetjük. Alkotói munkássága, pedagógusi ereje és hatása zenei életünk kiválóságai közé emelik. Érthető, szépséges és világos Szőnyi Erzsébet muzsikája. Forrása az igazság és a meggyőződés ereje: éppen ezért hiteles. Korunk zenéje gyakran mellőzi a szélesebb kommunikáció eszközeit és igényeit. Szőnyi Erzsébet művészete tudatosan keresi és várja a közönséget. Sikerrel...

Művei eljutottak a kicsinyektől és a gyermekszínpadoktól a diákórusokon át a legszelebb hallgatói körökhöz, az operaszínpadtól a rangos hangversenytermekig. Sikereinek titka az, hogy utat és hangot talált a gyermeklélekhez és a felnőttekhez egyaránt. Ez ma igencsak ritka erény.

S ezen túlmenően egy nagy pedagógusi életmű áll e művészet mögött.

Hogy ma — s reméljük ezután is — Bartók és Kodály országaként emlegetik hazánkat, hogy a magyar zenei nevelés módszerei és híre mindenüvé eljutottak, abban Szőnyi Erzsébetnek egészen kiemelkedő szerepe volt.

Ezt köszöni meg ma a Bartók–Pásztory-díj Kuratóriuma s vele együtt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.

Köszönjük ezt a nagyszerű életpályát!

Soproni József

Szőnyi Erzsébet emlékére

85 emlékező írás
a Tanárnőről, Zeneszerzőről
és a zene Nagyasszonyáról

Szőnyi Erzsébet
emlékére

Szőnyi Erzsébet
emlékére

Szőnyi Erzsébet emlékére

Szerkesztette:
dr. Márkusné Natter-Nád Klára

Budapest, 2020

Copyright © Magyar Kodály Társaság, 2020

© Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA, 2020

© dr. Márkusné Natter-Nád Klára, 2020

A könyv megjelenését támogatta:

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

A kiadvány a „HANGRÓL HANGRA – az ifjúsági kóruséneklésért” program részeként jelenhet meg.

Felelős szerkesztő:

dr. Márkusné Natter-Nád Klára

Lektor:

Köteles György

A borító címlapja archív fotók felhasználásával készült.

A kiadvány szerzői jogi védelem alatt áll, arról másolat készítése a kiadók, a szerzők és a szerkesztő előzetes írásbeli engedélye nélkül tilos.

Kiadta:

a Magyar Kodály Társaság és

a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA

Alkalmazott grafika és tipográfia:

Dobó Nándor

Készült a xx Nyomda üzemében, Budapest

Felelős vezető: xx ügyvezető igazgató

ISBN 978-615-80902-2-3

2020

Köszöntő

E könyv a huszadik és huszonegyedik századi magyar zenei élet Nagyasszonyának, a zeneszerző és pedagógus Szőnyi Erzsébet életének és munkásságának állít emléket.

A zenepedagógia és az alkotóművészet ikonikus alakját tisztelhattuk személyében, kinek gyönyörű és különlegesen gazdag életművét, szellemiségét és rendkívüli lelki erejét hazánk szellemi életének egyik csúcsaként tartják számon a kultúrában jártas emberek. Értékítélete, az emberekbe vetett hite etalon mindannyiunk számára.

Egészen kivételes teherbírással, akarattal és tisztességgel szolgált mindíg Magyarországot. Minden ember számára követendő mintát nyújtva művelte ki és gyarapította a Gondviseléstől kapott sokrétű talentumait. Az igazi tehetség jeleként sosem elégedett meg a már elért tudással: töretlen, kitartó érdeklődése és szakadatlan, kemény munkája eredményezte folyamatos, egy életen át tartó, szüntelen fejlődését. Zeneszerzőként és tanárként, valamint kulturális életünkben betöltött szerepvállalása által több ember munkáját látta el – s mindeközben családjáról sem feledkezett el.

Ifjú tehetsége a Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumban, a legendás Sztojanovits Adrienne irányítása alatt kezdett kibontakozni. A fiatal Szőnyi Erzsébet csodálatos indulása az akkori Zeneakadémia kivételes tanári kara segítségével teljesebbé vált: az életére meghatározó hatással bíró Kodály Zoltán mellett Viski János, Szegedi Ernő, Weiner Leó, Szabolcsi Bence, Ferencsik János, Bárdos Lajos és Vásárhelyi Zoltán tanította őt. Micsoda névsor! Majd a párizsi Conservatoire következett – Olivier Messiaen és Nadia Boulanger hatása nyilvánvaló a kodályi gyökerekből táplálkozó, és folyamatosan változó, de mindig egyéni hangot megütő zeneszerzői életművön.

Gazdag és sokszínű életművének alkotásai, tudjuk, nem egyszerűen „csak” zeneszerzői vénájának kiteljesedését szolgálták. E célon túlmutatóan, hangsúlyozott szerepet kaptak pedagógiai munkásságában is: Kodályhoz hasonlóan az ifjúság zenei, és ezáltal erkölcsi nevelése egész életének célkitűzése lett. Itt méltatnom kell a zenepedagógus Szőnyi Erzsébetet: fantasztikus tanár, élesszemű, bölcs, mindenre figyelő, mindig élénk szellemű ember – pedagógiai művei nemcsak Magyarországon, hanem az egész világon sikerrel szolgálták és szolgálják az ifjúság művészettel történő nevelésének mindennél fontosabb célját. Számos elbeszélésből tudom (én magam ezt sajnos nem élhettem át), hogy amikor egy-egy vizsgatanításra elment például a Bartók Konzervatórium szolfézsóráira, szigora mindig tapintható

volt, már jövetelét is nagy izgalom előzte meg. Ám ezt a szigort esetében mindig angyali szelídség és „egyeneshátú” emberség kísérte. Érdeklődése a fiatalok iránt örök volt, s ha valakivel találkozott, egy pár szavas társalgása sem volt soha felületes, mert mindig igaz figyelemmel tekintett a szerencsés beszélgetőpartnerre. Ahányszor láthattuk egymást, Tanárnő kedvessége, szigorú és mégis melegsívű tekintete, szellemének tanító kisugárzása megszimogatta lelkünket, és utánozhatatlan, huncut mosolya is ott csillogott kedves szemeiben.

Számos hivatalos tevékenysége mellett a Magyar Művészeti Akadémia életében is fontos szerepet vállalt: már 1992-től kezdve, a frissen megalakult művészeti egyesület tagjaként is rendszeres, aktív résztvevője volt a Kecse utcai összejöveteleknél. Ennek folytatásaként akadémikus asszony 2011-ben alapító tagja volt alkotmányos köztestületi rangra emelt Akadémiánknak.

Amit Szőnyi Erzsébet alkotott, éppúgy örök érvényűnek tetszik, mint végtelenül pozitív életszemlélete. Egy interjúban a zenepedagógia céljáról úgy fogalmazott: meg kell mutatni a *szépet* a gyerekeknek, hogy érezzék a különbséget igaz és talmi között. Ez valószínűleg az egyik legfontosabb örök igazság, minden szülő és tanár számára követendő alaptézis.

Tanárnő életútja, hitvallása és emberi tartása, zeneszerzői munkássága mellett, csodálatos, felemelő és követendő példa mindannyiunk számára.

Vashegyi György
a Magyar Művészeti Akadémia elnöke

Előszó

A Zeneakadémián tanítványa voltam Szőnyi Erzsébetnek, abban az első év-folyamban, amikor a Középiskolai Énektanárképző kinevezett tanáraként kezdte működését. Az 1949/50-es tanévben Tanítási Gyakorlat tárgyat tanított nekünk. A következő évtől vált a Legendás szolféztanárrá és lett a Tanszék vezetője.

Hatalmas munkát végzett, mint a „nevelők nevelője”, mint a Kodály-ügy fáklyavivője és letéteményese, katedrán és a közélet küzdőterein, idehaza és világszerte. Tanítványok ezrei emlékeznek Rá, hiszen legelső tanítványait sem felejtette el, diploma-szerzés után is nyomon követte sorsukat, lehettek az ország bármely részében. Az évek és évtizedek során tágultak a lehetőségek, mind szélesebbre tárultak a kapuk a külföld felé is, „Öt kontinensen át”.

Szőnyi Erzsébet alkotó évtizedei két évszázad találkozásának különleges történelmi korszakain ívelnek át. A Kodály Zoltán százéves tervében megfogalmazott elve-kért folytatott küzdelem, az ének-zenei iskolák létesülése és igazi virágkora, a kodályi eszmék nemzetközi térhódítása, célok, melyekért olyan következetesen, diplomatikusan és kitartóan dolgozott. Közben kidolgozza a zenei írás-olvasás módszertanát, összefoglalást készít a Kodály-módszerről és a világszerte alkalmazott más zeneoktatási módszerekről. Mindezt megkoronázza egy páratlanul gazdag zeneszerzői életművel. Óriási örökséget hagyott ránk!

Requiescat in pace! A gazdag életpálya 2019. év végén, december 28-án befejeztetett.

Eltávozása sürgető kötelezettséget jelent, személyes és közösségi indíttatást egyaránt, hogy Róla, az Ő munkásságáról mihamarabb összegyűjtsük azt, ami a kortársak emlékezete nélkül feledésbe menne.

A 70 „nehéz év”, mint Weöres Sándor írja, számomra 70 év gazdag, tartalmas, közvetlen kapcsolatot jelentett: a tanár-tanítvány viszony hamarosan életre szóló barátsággá mélyült, mígnem munkatársává fogadott. Éreztem, ezt a bizalmat viszonznom kell, lelkiismeretem emlékezésre szólított fel. Hogyan tehetném? Az írott szó erejével. 2020. február végén *Emlékkönyv* tervezését kezdtem, hogy halálának egyéves évfordulójára megjelenhessen a 20–21. század jelentős alkotó egyéniségének, a Kodály-koncepció leghitelesebb képviselőjének memoárkötet.

Szőnyi Erzsébet neve varázsszó volt! Mindenki szíves örömet emlékezett a kiváló tanárra, zeneszerzőre, közéleti emberre, kollégára, barátira, hazánkban és a nagyvilágban egyaránt. Végeláthatatlan levelezgetések, felkérések, javítgatások,

változtatások jellemezték ezt az időszakot. Személyes ismeretség kötött össze mindnyájunkat, azonos hullámsávon mozogtunk. Közel fél év alatt összegyűltek az új kéziratok.

Ehhez kapcsolódik a múltba tekintés, saját archív gyűjteményünk – *A Magyar Kodály Társaság Hírei* – (MKTH) alapján. Három évtized krónikája adott lehetőséget a válogatásra.

Szőnyi Erzsébet tiszteletére tartott események gazdag sora tárult ki ezekből az írásokból: ünnepi hangverseny, szerzői est, köszöntő, laudáció, interjú és beszélgetés. Ezekben az írásokban a századforduló neves zenészeire is emlékezhetünk akik kortársai voltak ebben a termékeny évszázadban. Többen az egykori szerzők, megszólalók közül már nincsenek közöttünk – kötetünkkel rájuk is emlékezhetünk.

Tematikusan csoportosítva igyekeztünk a gazdag anyagot fejezetekbe rendezni: az elsőbe kerültek az életmű egészét áttekintő értelmezések és interjúk, a továbbiak a tanárról, a zeneszerző és előadók kapcsolatáról, a színpadi művekről, a közéleti szereplőről, a hazai és a nemzetközi zenei élet nagyasszonyáról szólnak. Így alakult ki hat fejezet. Az írások között van némi átfedés, ezek teljes kiküszöbölése nem lehetett célunk, gyökerük a szerzőknek a Tanárnő iránti szeretete, amely a régi és új írásokban egyaránt tetten érhető, de mindegyik rejt magában egy újabb emléket. Az újraközzölt írásoknál történtek szerzői változtatások, olykor a cikkeket – az átfedések számának csökkentése érdekében rövidítettük.

A hetedik fejezet, *Szőnyi Erzsébet ünnepei*, mintegy eseménynaptárként halad a kerek évfordulók nyomán a 70. születésnaptól a 95-ig, köszöntésekkel és a rendezvényekről készült beszámolókkal. Intézmények és más szervezetek sora vonul itt fel, azoké, amelyek Szőnyi Erzsébetet ünnepelték, amelyeknek ő alapító, tiszteletbeli tagja, de mindenképpen aktív közösségteremtő, kiemelkedő egyénisége volt.

A Zeneakadémia – az igazi Alma Mater, azután a szívéhez oly közel álló Magyar Kodály Társaság, a FÉSZEK Művészklub (rendezvények és szerzői estek színhelye), a Bárdos Társaság, A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA, a Magyar Művészeti Akadémia, a Magyar Muzikus Fórum. Sorolhatnánk még azokat a magyarországi és külföldi rendező szerveket és jeles személyeket, akik és amelyek a Tanárnőt ünnepelték. Külön említést kíván a Kodály Zoltán Emlékmúzeum, ahol – Szőnyi Erzsébet szavaival – „*mindenki úgy érzi, hogy vendég Kodály Zoltán és felesége otthonában.*”

A könyv különös értékét Szőnyi Erzsébet elhangzott beszédeinek felidézése jelenti, eredeti kéziratok, az ő keze írását őrző dokumentumok: levelek, üdvözlőlapok, dedikációk. Még egy ritka érték, Kodály Zoltán Amerikából küldött levele Szőnyi Erzsébetnek (257. oldal).

A szöveg közötti archív fotók gazdag sorozata illusztrálja a kiadványt, és segít megidézni Szőnyi Erzsébet személyét és környezetét, amelynek mi is részesei lehettünk és még élénken él az emlékezetünkben.

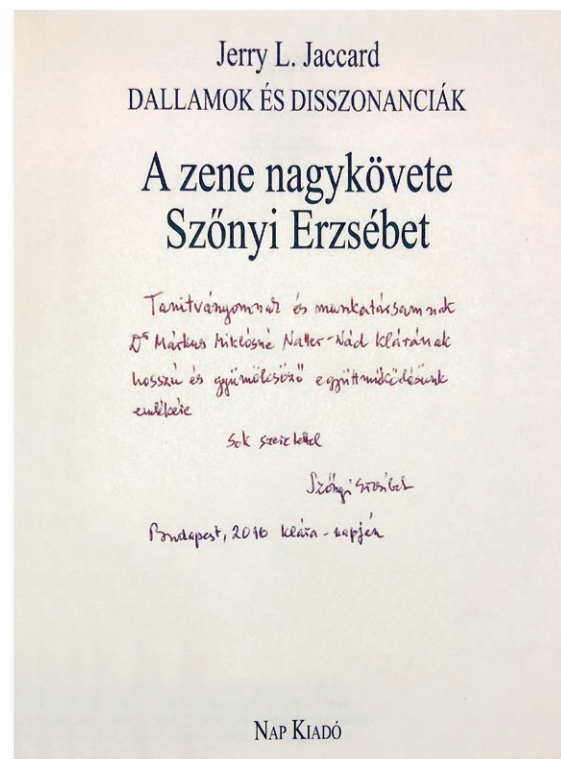
Köszönet és őszinte elismerés illeti mindazokat akik segítették e kiadvány létrehozását. Kiemelt köszönettel tartozom Dobó Nándornak, akivel negyedszázada dolgozunk együtt a „szép könyvek” megvalósításáért. Köszönetet mondok Köteles György lektor szakzerű és segítőkész munkájáért. Nagyon köszönöm a Szerzők szíves együttműködését, akikkel azon voltunk, hogy a Tanárnő színes és gazdag életéhez és művéhez méltó emlékező írások sokszínű és gazdag csokrát állítsuk össze. E csokor átnyújtásával szeretnénk örömet szerezni az olvasónak, hogy részese lehessen ennek a különleges életűnek és egyúttal felkeltsük az érdeklődést további kutató munkára.

Emlékezésünket Arany János szavaival fejezhetjük ki méltóképpen:

„Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét.”

Budapest, 2020. november 19.

dr. Márkusné Natter-Nád Klára

JERRY L. JACCARD 2019. OKTÓBER 21-ÉN
A PESTI VIGADÓBAN, LÁSD 348. O.

Tartalom

Vashegyi György: Köszöntő	5
Márkusné Natter-Nád Klára: Előszó	7

Életrépek

Tóthpál József: A zene evangéliuma	17
Hollós Máté: Szelídség és szigor	21
Hollós Máté: „Összezsengenek a dolgok”	24
Mezei Károly: Beszélgetés Szőnyi Erzsébettel	26
Köteles György: Szőnyi Erzsébet titkai	32
Fehér Anikó: A Zeneakadémia négyes terme... ..	40
Szőnyiné Szerző Katalin: „Kortalan” témák	48
Szöllősi Mátyás: Egy harmonikus kapcsolat	51

A Tanárnő

Kollár Éva: Találkozások... ..	57
S. Szabó Márta: Személyes emlékeim hét tételben.	62
Losonczy Katalin: Ahogyan én láttam Őt.	67
Mindszenty Zsuzsánna: Szőnyi Erzsébet tanítványa voltam	70
Ungár István: Szubjektív vallomás	73
Zakariás Anikó: Köszönjük Tanárnő!	75
Somorjai Paula: Emberségről példát.....	82
P. Ispán Franciska: Emlékezés Tanárnőnkre	84

A zeneszerző és az előadók

Kollár Éva: A Budapesti Monteverdi Kórus műsorából	89
Sapszon Ferenc: Szőnyi Erzsébet, a Kórusiskola Barátja	102
B. Horváth Andrea: Életnyi bizalom	105
Rozgonyi Éva: Muzsikáló karácsonyfataró és egy régi emlék	109
Vinczeff Adrienne: Boldogasszony éneke.	111
Sirákné Kemény Kinga: Egy késői szeretetkapcsolat	118
Blazsek Andrea: Az ajándékba kapott bizalom	122

Nagy Márta: Dalokról és hangszeres művekről.....	124
Tardy László: Solfeggio et compositio.....	130
Farkas Mária: Missa Misericordiae – Requiem, Introitus	135

Az operaszerző

Márkusné Natter-Nád Klára: Az operák élete.....	147
Ittész Mihály: Beszélgetés Szőnyi Erzsébettel	162
Szvitaesné Marton Katalin: „A Makrancos királylány” visszaemlékezése	163
Hraschek Katalin: A didergő király	165

A zenei közélet

Stipkovits Fülöp: Az Esztergomi Nyári Egyetem.....	169
Ráplai Györgyi: Mennyi élmény! Izgalom! Találkozás!.....	175
Hraschek Katalin: A résztvevő gyermekek öröme	183
Szőnyi Erzsébet: Győri Zenei Nevelési Konferencia	187
Cziglányi László: A Zenei Nevelési Konferencia titkára voltam	188
Spiegel Marianna: A Győri Konferencia és a Győri Leánykar	191
Turai István: A Törökbálinti Szőnyi Erzsébet Zeneiskola	193
Feleki László: A Zeneiskola megalakulása.....	195
Károly Ágnes: A Regionális Szolfézsversenyek története	197
Szigetiné Horváth Zsuzsanna: Szőnyi Erzsébet Szolfézsversenyek	200
S. Szabó Márta: Szőnyi Erzsébet a Bárdos Szimpóziumokon	202
Szesztay Zsoltné: Szesztay Zsolt emlékeiből	208
Márkusné Natter-Nád Klára: Országos Kamaraének Találkozók	210
Kardos Pálné: A Kardos Pál Alapítvány kuratórium elnöke	214
Belinszky Etelka: Nyíregyházi emlékek	219
K. Udvari Katalin: Psalmus Humanus	231
Szőnyi Erzsébet levele a Liszt Ferenc Társaságnak.....	243

Kitekintés, a zene Nagyasszonya

Szőnyi Erzsébet: Visszaemlékezés kezdetről, folytatásról	247
Eösz László: A Nemzetközi Kodály Társaság és A Magyar Kodály Társaság	249
Márkusné Natter-Nád Klára: A Magyar Kodály Társaság és Hírei	251
Hartyányi Judit: A Nemzetközi Kodály Társaság létrehozója.....	254
Gilbert De Greeve: Egy páratlan emlék – Duquesne University – 2006.....	263
Lois Choksy: Szőnyi Erzsébet, ahogy én ismertem.....	268
Elizabeth McLaughlin Moll: Emlékezés Amerikából	278

Márkusné Natter-Nád Klára: Angliai „Kodály Akadémia”	281
P. Ispán Franciska: Vajda Cecília Emléktábla-avatás Londonban	283
Polyák Zsuzsanna: A gyűjtemény a kecskeméti Kodály Intézetben	285
Márkusné Natter-Nád Klára: A Nemzetközi Kodály Társaság kitüntetése	288

Szőnyi Erzsébet ünnepei

Márkusné Natter-Nád Klára: A 70-ik születésnap hangversenyei	293
Lukin László: Szőnyi bemutatók a Bartók Emlékházban.....	295
Bónis Ferenc: Köszöntés a 75. születésnapon	297
Nagy Olivér: Szerzői est a Régi Zeneakadémián	299
Sziklavári Károly: Szerzői est Kaposváron.....	301
Eösz László: Köszöntő a 80. születésnapon	303
Márkusné Natter-Nád Klára: Ünnepi hangverseny a Zeneakadémián	305
Szögi Ágnes: Ünnepe Kecskeméten	308
Márkusné Natter-Nád Klára: Az ELTE Tavaszi Hangversenye	311
Szokolay Sándor: Laudáció, Magyar Örökség Díj	314
Ördög Mária: 85. születésnap köszöntés Nyíregyházán.....	316
Márkusné Natter-Nád Klára: Szerzői est az emlékek szárnyán.....	318
Ittész Mihály: A 90. születésnap. Köszöntés és köszönet	321
Ittész Mihály: Hangverseny a Kodály Zoltán Emlékmúzeumban	323
Tóthpál József: Tanuvallomás	324
Mindszenty Zsuzsanna: Hangverseny a Zeneakadémián a 90. születésnapon ...	325
Kovács Mária: Ünnepre jöttünk	327
Rozgonyi Éva: Köszöntő Szegeden	331
Kovács Mária: Névnapi Szerzői-est Óbudán.....	333
Márkusné Natter-Nád Klára: A 95 éves Szőnyi Erzsébet köszöntése.....	335
Vigh Andrea: Köszöntő a 95. születésnapon.....	341
Juhász Judit: A Magyar Művészeti Akadémia ünnepe.....	343
Kertész Attila: Köszöntő a Pesti Vigadóban	347
Márkusné Natter-Nád Klára: Az utolsó interjú	348
Tóth Péter: Búcsú, 2020 január	350

A kötet szerzői – összeállította Kovács Mária.....	351
Szőnyi Erzsébet díjai és kitüntetései	361
Szőnyi Erzsébet megjelent kiadványai.....	362
Névmutató	364